

Sygn. akt V KK 367/21

POSTANOWIENIE

Dnia 29 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Koziół

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 29 września 2021 r.,
sprawy **B.H.**

oskarżonego z art. 157 § 2 k.k.

z powodu kasacji wniesionej przez prokuratora na niekorzyść
od wyroku Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 25 maja 2021 r., sygn. akt IV Ka (...)

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K.

z dnia 20 stycznia 2021 r., sygn. akt II K (...)

**oddala kasację jako oczywiście bezzasadną, a kosztami
sądowymi postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa**

UZASADNIENIE

Prokurator Rejonowy w B., po przeprowadzeniu dochodzenia (sygn. akt PR Ds. (...)), postanowieniem z dnia 27 czerwca 2017 r., na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., umorzył postępowanie, przyjmując brak ustawowych znamion czynu zabronionego publicznoskargowego i zaistnienia czynu prywatnoskargowego z art. 157 § 2 k.k. oraz braku interesu społecznego w kontynuowaniu jego ścigania z urzędu (k. 152-157). Postanowienie to zaskarżył pełnomocnik pokrzywdzonego A.A. (k. 165-171). Zostało ono rozpoznane dwutorowo, a mianowicie w części dotyczącej braku w zdarzeniu znamion czynu publicznoskargowego i zaistnienia czynu prywatnoskargowego przez sąd, natomiast w części dotyczącej braku interesu społecznego w objęciu tego czynu ściganiem z urzędu, przez prokuratora nadzrędnego.

Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z 11 grudnia 2017 r., sygn. akt II Kp (...), nie uwzględnił zażalenia i zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy (k. 174-175).

Z kolei Prokurator Okręgowy w Ś. postanowieniem z dnia 26 stycznia 2018 r. (w postanowieniu błędnie omyłkowo wskazano na 2017 r.) działając na podstawie art. 465 § 2a k.p.k. zażalenie pokrzywdzonego A.A. uwzględnił i zaskarżone postanowienie uchylił, wskazując na potrzebę uzupełnienia materiału dowodowego oraz odnosząc się do istnienia interesu społecznego w objęciu czynu prywatnoskargowego, ściganiem z urzędu w myśl art. 60 § 1 k.p.k. Postępowanie przygotowawcze pod sygn. akt PR Ds. (...) było więc kontynuowane (k. 176-179).

Prokurator Rejonowy w B. postanowieniem z dnia 27 czerwca 2018 r. wydał postanowienie o umorzeniu dochodzenia w sprawie czynu z art. 157 § 2 k.k., polegającego na, cyt. „Spowodowaniu (...) w dniu 25 grudnia 2016 r. w S. [...] na G., woj. (...), u A.A. poprzez zadawanie mu uderzeń pięścią w okolice głowy i tułowia, obrażeń ciała w postaci powierzchownego urazu głowy i twarzoczaszki, bolesności palpacyjnej powłok głowy, okolicy jarzmowej lewej i okolicy skroniowej prawej, a także stawu żuchwowego prawego z ograniczeniem rozwierania żuchwy z podejrzeniem zwichnięcia stawów szczękowo żuchwowych, obrzęku i siniaka okolicy jarzmowej lewej o charakterze krwiaka tej okolicy, siniaka i obrzęku okolicy skroniowej prawej, siniaka w okolicy brzoju łopatki lewej oraz bocznej powierzchni łokcia prawego i na bocznej powierzchni dalszej części ramienia prawego, naruszających czynności narządów jego ciała na okres poniżej dni 7”. Za podstawę umorzenia przyjął art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k., czyli uznanie, że czyn nie stanowi przestępstwa wobec jego znikomej szkodliwości społecznej (k. 314-319). W dniu 3 lipca 2018 r. pokrzywdzony A.A. zwrócił się do Prokuratury Rejonowej w B. o udostępnienie akt dochodzenia oraz umożliwienie wykonania fotokopii. Zarządzeniem z tego samego dnia Prokurator Rejonowy w B., na podstawie art. 306 § 1b k.p.k., wyraziła zgodę na udostępnienie akt sprawy PR Ds. (...) i sporządzenie fotokopii (k. 32). Następnie pokrzywdzony A.A. wysłał do Prokuratury Okręgowej w Ś., nadrzędnej nad Prokuraturą Rejonową w B., szereg pism, w których kwestionował sposób zakończenia postępowania.

Prokurator Rejonowy w B. postanowieniem z dnia 7 listopada 2018 r., sygn. akt PR Ds. (...), działając na podstawie art. 327 § 1 k.p.k. podjął umorzone w dniu 27 czerwca 2018 r. postępowanie, celem jego kontynuowania (k.325).

W dniu 13 grudnia 2018 r. przedstawiono B.H. zarzut popełnienia czynu z art. 157 § 2 k.k. na szkodę A. A. (k. 350-350v).

Prokurator Rejonowy w B. w dniu 29 kwietnia 2019 r. zakończył postępowanie przygotowawcze w sprawie, skierował do Sądu Rejonowego w K. akt oskarżenia w którym zarzucono B.H., popełnienie występkę z art. 157 § 2 k.k., polegającego na tym, że cyt.”(...) w dniu 25 grudnia 2016 r. w S. [...] na G., województwa [...], poprzez zadawanie uderzeń ręką w okolice głowy i tułowia, spowodował u A.A. obrażenia ciała w postaci powierzchniowego urazu powłok głowy i twarzoczaszki, bolesność palpacyjną powłok głowy, okolicy jarzmowej lewej i okolicy skroniowej prawej, a także stawu żuchwowego prawego z ograniczeniem rozwierania żuchwy z podejrzeniem zwichnięcia stawów szczękowo żuchwowych, obrzęku i siniaka okolicy jarzmowej prawej o charakterze krwiaka tej okolicy, siniaka i obrzęku okolicy skroniowej prawej, siniaka w okolicy brzegu łopatki lewej oraz na bocznej powierzchni łokcia prawego i na bocznej powierzchni dalszej części ramienia prawego, naruszających czynności narządów ciała na okres poniżej dni 7”.

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 20 stycznia 2021 r., sygn. akt II K (...), na podstawie art. 66 § 1 k.k. i art. 67 § 1 k.k., postępowanie karne wobec oskarżonego B.H. warunkowo umorzył na okres jednego roku próby.

Sąd Okręgowy w Ś., po rozpoznaniu apelacji obrońcy B.H., wyrokiem z dnia 25 maja 2021 r., sygn. akt IV Ka (...), uchylił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., umorzył postępowanie uznając, że w przedmiotowej sprawie prokurator utracił prawo do oskarżenia B.H., w związku z tym, że postępowanie dotyczące popełnienia przez niego przestępstwa z art. 157 § 2 k.k. zostało już wcześniej prawomocnie zakończone na skutek postanowienia Prokuratora Rejonowego w B. z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt PR Ds. (...), o umorzeniu dochodzenia w sprawie popełnienia czynu z art. 157 § 2

k.k. na szkodę A.A. wobec znikomego stopnia szkodliwości społecznej czynu, a więc na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.

Od wyżej wymienionego wyroku Sądu Okręgowego w Ś. kasację na niekorzyść B.H. złożył Prokurator Okręgowy w Ś.. Zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego, mające charakter bezzwzględnej przyczyny odwoławczej, a to art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ś..

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja jest oczywiście bezzasadna.

Z powołanego wyżej postanowienia prokuratora z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt PR Ds. (...), o umorzeniu dochodzenia odnośnie czynu z art. 157 § 2 k.k. popełnionego na szkodę A. A. wynika precyzyjny jego opis. Nie ulega wątpliwości, kto dopuścił się tego czynu i wobec kogo ostatecznie postępowanie umorzono. Jakkolwiek w samej sentencji postanowienia nie wymieniono personaliów późniejszego oskarżonego, czyli B.H., to już w uzasadnieniu postanowienia Prokurator Rejonowy w B. w sposób obszerny odnosi się do ustalonych w toku postępowania aspektów jego zachowania, dokonuje prawnokarnej oceny oraz przyjmuje, że to właśnie B.H. spowodował obrażenia u pokrzywdzonego.

Powyższe wskazuje, że postępowanie przygotowawcze, w odniesieniu do oskarżonego B.H., znalazło się już wówczas faktycznie w fazie *in personam*, mimo braku wcześniejszego przedstawienia mu zarzutów. Zapewne właśnie wobec niewydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów nie doręczono mu odpisu postanowienia o umorzeniu postępowania, naruszając tym samym przepisy postępowania i pozbawiając możliwości złożenia zażalenia.

Sąd Najwyższy podziela pogląd prezentowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz w doktrynie, że zgodnie z powszechnie aprobowanym wzorcem procedowania w opisanej wyżej sytuacji procesowej, nawet w przypadku, gdy prokurator nie wyda postanowienia o przedstawieniu zarzutu konkretnej osobie, to umarzając postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. wobec znikomej społecznej szkodliwości czynu popełnionego przez osobę podejrzaną, powinien doręczyć jej odpis postanowienia, bowiem tego rodzaju decyzją o umorzeniu,

faktycznie nadał jej status podejrzanego, zatem strony procesu. Decyzja o umorzeniu postępowania z uwagi na znikomą szkodliwość społeczną czynu jest niczym innym jak orzeczeniem merytorycznym, stwierdzającym, że dana osoba popełniła konkretny czyn zabroniony o znamionach stypizowanych w ustawie, ale wobec jego znikomej społecznej szkodliwości czyn ten nie stanowi przestępstwa. Tym samym taka decyzja przesądza o prawomocnym zakończeniu postępowania co do tego czynu tej osoby w rozumieniu art. 17 § 1 pkt. 7 k.p.k. (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., sygn. akt II KK 201/11, LEX nr 1167612, postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 czerwca 1994 r., sygn. akt WZ 122/94, OSNKW 1994, z. 9-10, poz. 64, z dnia 8 stycznia 2008 r., sygn. akt V KK 416/07, OSNKW 2008, z. 5, poz. 36, D. Świecki (red.) Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany do art. 327 k.p.k., LEX/el. 2021). W doktrynie trafnie wskazuje się, że zawsze interpretacja obowiązujących przepisów musi mieć na uwadze, poza innymi aspektami, także realną ochronę podstawowych praw uczestników postępowania karnego, w tym podejrzanego i oskarżonego (zob. J. Tylman, Glosa do powołanego postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1994 r., sygn. akt WZ 122/94, WPP 1995 r., nr 3-4, s. 85).

Poza sporem jest, iż instytucja przedstawienia zarzutów ma charakter gwarancyjny i winno się ją stosować, gdy zebrane dowody dostatecznie uzasadniają podejrzenie, że czyn popełniła dana osoba. Jeśli ustala się znikomą szkodliwość społeczną czynu, to – kierując się kryteriami określonymi w art. 115 § 2 k.k. – należy rozważyć, m.in. postać zamiaru i motywację sprawcy, a to rodzi wymaganie usytuowania sprawcy w procesowym charakterze podejrzanego. (por. powołane postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1994 r., sygn. akt WZ 122/94).

Jak już wyżej wskazano, z treści postanowienia prokuratora z dnia 27 czerwca 2018 r. o umorzeniu postępowania z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu, wynika precyzyjny opis czynu, mimo to nie zdecydowano się na przedstawienie zarzutów B.H.. Skoro zaś organ procesowy tego nie uczynił (choć powinien), to z tego tytułu, kosztem praw gwarancyjnych określonej osoby, nie może uzyskać swoistego ułatwienia w postaci możliwości podjęcia w każdym czasie, w trybie art. 327 § 1 k.p.k. umorzonego wcześniej postępowania karnego

(por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2008 r., sygn. akt V KK 416/07, T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Kraków 2003, s. 853-854). Trafnie w związku z tym zauważa Sąd Okręgowy w Ś., że decyzja w przedmiocie podjęcia umorzonego postępowania była procesowo niedopuszczalna w rozumieniu regulującego instytucję podjęcia na nowo przepisu art. 327 § 1 k.p.k. Decyzja ta może bowiem zapaść w odniesieniu do postępowania prawomocnie umorzonego i w dodatku wtedy, gdy nie będzie się toczyć przeciwko osobie, która w poprzednim postępowaniu występowała w charakterze podejrzanego. Nadto określenie w § 1 art. 327 k.p.k. „w każdym czasie” oznacza, że podjęcie na nowo może nastąpić do momentu upływu karalności danego przestępstwa. Tymczasem w sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego, a do takiej kategorii należy przecież czyn lekkiego uszkodzenia ciała z art. 157 § 2 kk, karalność ustaje z upływem roku od czasu, gdy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy przestępstwa, nie później jednak niż z upływem trzech lat od jego popełnienia (art. 101 § 2 kk). Wskazany okres roku jest terminem materialnoprawnym, nieprzekraczalnym, tak dla pokrzywdzonego jak i prokuratora, a to oznacza, iż o ile pokrzywdzony chce skutecznie wnieść prywatny akt oskarżenia, to musi skierować akt oskarżenia do sądu właśnie w terminie roku, gdy dowiedział się o osobie sprawcy, nie później jednak niż z upływem trzech lat od jego popełnienia. Prokurator natomiast musi w tym samym terminie przynajmniej przedstawić podejrzanemu zarzut popełnienia takiego czynu. Dopiero dochowanie tego wymogu „otwiera” pięcioletni termin z art. 102 kk.

Na końcu pozostaje jeszcze rozważyć kwestię braku doręczenia postanowienia o umorzeniu. Nie może umknąć uwadze, co trafnie podkreślił Sąd Okręgowy w Ś., że w fazie dochodzenia po przedstawieniu zarzutu B.H., zaznajomiono go, w obecności obrońcy, z materiałami dochodzenia (k. 464), przez co należy rozumieć, że także zapoznał się wówczas z przedmiotowym postanowieniem, i od tej daty biegł siedmiodniowy termin zawity do złożenia zażalenia, np. kwestionującego ustalenie co do jego sprawstwa, domagającego się umorzenia postępowania na różnych podstawach, czy to braku sprawstwa, lub przedawnienia karalności czynu ściganego z oskarżenia prywatnego, bądź z uwagi na działanie oskarżonego w ramach ustawowego kontratypu obrony koniecznej z

art. 25 k.k. Ponieważ jednak zażalenie nie zostało złożone, to z upływem tego terminu postanowienie z dnia 27 czerwca 2018r., sygn. akt PR Ds. (...), o umorzeniu dochodzenia, uzyskało walor prawomocności materialnej - vide wykładnia zawarta w uzasadnieniu wskazanego wyżej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., sygn. akt II KK 201/11, wydanego w analogicznym stanie faktycznym. W konsekwencji, negatywna przesłanka procesowa będzie odnosiła się także do kontynuacji postępowania umorzonego postanowieniem prokuratora, a co za tym idzie w rozpoznawanej sprawie zaistniała powaga rzeczy osądzonej.

W zaistniałej sytuacji procesowej Sąd Rejonowy w K. rażąco naruszył normę art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., bo orzekał wobec czynu oskarżonego B.H., co do którego postępowanie zostało prawomocnie zakończone wcześniejszą decyzją prokuratora, przesądzającą, że dopuścił się czynu, który przestępstwa nie stanowi. Stwierdzenie tych okoliczności procesowych w postępowaniu apelacyjnym zobowiązywało Sąd Okręgowy w Ś., jako sąd odwoławczy, do uchylenia wyroku Sądu I instancji i umorzenia postępowania w sprawie (art. 439 § 1 pkt. 8 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt. 7 k.p.k.).

Kierując się przedstawionymi wyżej względami Sąd Najwyższy rozstrzygnął jak w postanowieniu.

as